

СЯМЕЙНАЯ ГІСТОРЫЯ ЯК СРОДАК КАНСТРУЯВАННЯ ІДЭНТЫЧНАСЦІ Ў ПАЭМЕ Э. РЫЧ «КРЫНІЦЫ»

Я. Ю. Субат

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, г. Мінск;

uugini@gmail.com ;

наук. кір. – Г. М. Бутырчык, канд. філал. навук, дац.

У працы разгледжана роля сямейнай гісторыі ў працэсе канструявання нацыянальнай ідэнтычнасці ў паэме «Крыніцы» («Sources», 1983) амерыканскай паэткі Эдрыен Рыч. Акрэслены сувязі паміж гісторыяй сям’і і гісторыяй нацыі, якія праходзяць скрозь прызму жаночага ўспрымання, ствараючы глебу для фарміравання нацыянальнай самасвядомасці.

Ключавыя словы: ідэнтычнасць; нацыянальная ідэнтычнасць; Іншасць.

Пошук падмуркаў для стварэння ўласнай ідэнтычнасці з’яўляецца лейтматывам творчасці Эдрыен Рыч, своеасаблівай мастацкай місіяй, якую амерыканская паэтка і эсэістка абірае ў пачатку літаратурнай дзейнасці – і якой паслядоўна прытрымліваецца ў большасці тэкстаў. Паступовае асэнсоўванне сваёй Іншасці (перадусім як жанчыны ў патрыярхальным грамадстве, але таксама як габрэйкі ў ЗША) непазбежна Э. Рыч да разумення неабходнасці гэтага пошуку – яна бачыць у ім магчымасць «замацавацца» ў часе, прасторы і гісторыі.

Праблема ідэнтычнасці ў аўтабіяграфічнай паэме «Крыніцы» сфармулявана ўжо на ўзроўні назвы: аўтарская інтэнцыя – пошук уласных каранёў, метадычны аналіз сваёй біяграфіі, сямейнай і нацыянальнай гісторыі і сувязяў паміж імі. «Крыніцы» ўяўляюць сабой разгорнуты адказ на пытанне, якое лірычная гераіня Э. Рыч шэсць разоў задае сабе ў трэцяй частцы паэмы: «From where does your strength come?» [1, pp. 102–103] (Адкуль паходзіць твая моц?) [Тут і далей пераклад з англійскай мой. – Я. С.]. Паказальна, што ідэнтычнасць у разуменні паэткі непарыўна звязана з унутранай сілай чалавека – апошняя не можа існаваць без першай: на думку Э. Рыч, усведамленне прыналежнасці да той ці іншай супольнасці дазваляе выйсці за межы сваёй асобы, знайсці неабходную апору ў агульным досведзе. Шлях пошуку моцы, такім чынам, – гэта шлях аднаўлення ў свядомасці элементаў, з якіх складаецца супольная ідэнтычнасць: «Everything that has ever / helped me has come through what already / lay stored in me. Old things, diffuse, unnamed, lie strong / Across my heart. / This is from where / my strength comes» [1, p. 102] (Усё тое, / што мне дапамагае, паходзіць з таго, / што ва мне закладзена. Штосьці старое,

расплывістае, неназванае, ляжыць / у мяне на сэрцы. / Вось адкуль / паходзіць мая моц).

У «Крыніцах» цэнтральнай з'яўляецца праблема нацыянальнай ідэнтычнасці, карані якой Эдрыен Рыч спрабуе шукаць у сямейнай гісторыі: першая частка паэмы прысвечана вяртанню лірычнай гераіні ў дом свайго дзяцінства, што становіцца сымбалічнай кропкай адліку вяртання да габрэйскай ідэнтычнасці. Асобую ролю ў гэтым працэсе граюць краявіды, у якіх мінулае спалучаецца з сучасным, успаміны – з іх асэнсаваннем. Лірычная гераіня крок за крокам дэшыфруе расплывістыя і неназваныя вобразы, якія заставаліся незаўважанымі ў дзяцінстве, але стала рабілі ўплыў на фармаванне яе светапогляду – хатняя бібліятэка, бабулін пакой, навакольныя фермы і інш. уяўляюцца носьбітамі пэўных лакальных гісторый, якія пасля складаюцца ў агульную гісторыю краіны: «These upland farms are the farms / of invaders, these villages / white with rectitude and death / are built on stolen ground» [1, p. 106] (Гэтыя фермы на ўзвышшы – гэта фермы / захопнікаў, гэтыя вёскі, / белыя ад дабрачыннасці і смерці, / стаяць на скрадзенай зямлі). У праявітых частках паэмы Э. Рыч звяртаецца да сваіх бацькі і мужа – абодва ў той ці іншай ступені адмаўляліся ад сваёй габрэйскай ідэнтычнасці, што атаясняецца са стратай унутранай моцы. Бацька абірае для сваіх дзяцей шлях асіміляцыі, выходзіць іх у штучным, пазбаўленым нацыянальнага складніка асяроддзі, якое паэтка называе «паветраным замкам»: «...All this in a castle of air, the floating world of the assimilated who know and deny they will always be aliens» [1, p. 104] (...Усё гэта ў паветраным замку, у плыткім свеце асіміляваных, якія ведаюць і адмаўляюць, што заўсёды будуць чужымі). Эдрыен Рыч асэнсоўвае развіццё ўзаемаадносін з бацькам з дзяцінства да моманту напісання паэмы, узгадвае шматлікія канфлікты, і нарэшце прыходзіць да разумення іх прычыны – глыбокага адчужэння ад нацыянальнай ідэнтычнасці: «I saw the power and arrogance of the male as your true watermark; I did not see beneath it the suffering of the Jew, the alien stamp you bore, because you had deliberately arranged that it should be invisible to me» [1, p. 104] (Я бачыла ў сіле і пысе мужчын тваю пячатку; я не бачыла за гэтым пакуты габрэя, кляймо чужаніцы на цябе, бо ты наўмысна зрабіў так, каб для мяне яно было нябачным). Звяртаючыся да бацькі, Э. Рыч узгадвае свайго былога мужа – іх вобразы непарыўна звязаныя паміж сабой, бо першы ўвасабляе сям'ю, у якой лірычная гераіня нараджаецца, другі – тую, якую яна стварае: «But there was also another Jew [...] The one who, like you, ended isolate, who had tried to move in the floating world of the assimilated who knew and denied they will always be aliens» [1, p. 110] (Але быў яшчэ адзін габрэй. Ён, як і ты, застаўся адзін, ён намагаўся рухацца ў плыткім свеце

асіміляваных, якія ведалі і адмаўлялі, што заўсёды будуць чужаніцамі). Трагедыя абодвух мужчын, на думку паэткі, зводзіцца да таго, што яны, губляючы сваю габрэйскую ідэнтычнасць, не могуць, аднак, знайсці сабе месца ў амерыканскім грамадстве. Яно не прымае іх, бо яны не могуць прыняць саміх сябе – ім бракуе той унутранай моцы, якая дазволіла б трывала замацавацца сярод астатніх.

У дванацатай частцы «Крыніц» лірычная гераіня звяртаецца да мужа пасля яго смерці. Варта адзначыць, што рэальны першаўзор гэтага вобраза, муж паэткі, скончыў жыццё самагубствам – менавіта таму словы гучаць надзвычай горка і прыкра: «... No person, trying to take responsibility for her or his identity, should have to be so alone. There must be those among whom we can sit down and weep, and still be counted as warriors [...] I think you thought there was no such place for you, and perhaps there is none now; but we will have to make it, we who want an end to suffering, who want to change the laws of history» [1, p. 113] (Ні адзін чалавек, які намагаецца несці адказнасць за сваю ідэнтычнасць, не павінны адчуваць такую адзіноту. Павінны існаваць тыя, побач з кім мы можам сесці і заплакаць – і ўсё адно лічыцца моцнымі [...] Я думаю, ты адчуваў, што для цябе не было такога месца, і можа, яго няма і зараз; але мы мусім стварыць яго, мы – тыя, хто хоча пакласці канец пакутам, тыя, хто хоча змяніць законы гісторыі). Адмаўленне сабе ў ідэнтычнасці непазбежна прыводзіць да балючага адчування ўласнай Іншасці – менавіта гэта, на думку Эдрыен Рыч, стварае пачуцці адзіноты, ізаляванасці, згубленасці ў часе і прасторы, якія ў канчатковым выніку прыводзяць да самагубства яе мужа. Адрасаваныя яму, гэтыя радкі адначасова звяртаюцца да чытачак і чытачоў паэмы, якія ў той ці іншай ступені адчуваюць сябе непатрэбнымі свайму асяроддзю – перадусім да прадстаўнікоў маргіналізаваных супольнасцяў, якія ў разуменні Э. Рыч і з'яўляюцца тымі, хто хоча «пакласці канец пакутам», змяніць існуючы лад жыцця.

Канструяванне ідэнтычнасці на падставе сямейнай гісторыі адбываецца ў паэме з дапамогай жаночай опыкі, якая стварае ўмовы для перагляду, пераасэнсавання вобраза бацькі: «It is only now, under a powerful, womanly lens, that I can decipher your suffering and deny no part of my own» [1, p. 104] (Толькі цяпер, з дапамогай жаночай опыкі, я магу зразумець твае пакуты і не адмаўляцца ад сваіх). Такім чынам, асэнсаванне сваёй Іншасці як жанчыны закладае падмурак да разумення Іншасці свайго бацькі як габрэя, якое, у сваю чаргу, спрыяе канструяванню ўласнай нацыянальнай ідэнтычнасці. Сям'я разглядаецца як першасная адзінка нацыянальнай супольнасці, а сямейная гісторыя – як складнік гісторыі нацыі; менавіта таму шлях да нацыянальнай

самасвядомасці ў разуменні Э. Рыч мусіць пачынацца з парога дома дзяцінства.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Rich, A. C.* Adrienne Rich's poetry and prose: poems, prose, reviews, and criticism / selected and edited by Barbara Charlesworth Gelpi, Albert Gelpi / A. C. Rich. – W. W. Norton & Co, Inc. / New York, 1993. – 433 pp.